

KATHOLIEKE NATIONALE PARTIJ

De **Katholieke Nationale Partij** (KNP) of **Lijst Welter** verenigde in de periode 1948-1955 katholieke tegenstanders van de rooms-rode coalitie. De KNP stond ook wel bekend als de Welterpartij. Deze benaming kwam voort uit de speciale positie die Ch.I.J.M. Welter binnen de KNP innam. Deze oud-minister van Koloniën bekleedde tal van functies binnen de partij (algemeen voorzitter, afgevaardigde in de Tweede Kamer) en was de drijvende kracht achter zowel ontstaan als opheffing van de KNP.

Het ontstaan van de partij hing samen met Welters verzet tegen het zijns inziens te toegeeflijke beleid van de regering ten aanzien van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Indonesia. In december 1946 sloot Welter, op dat moment lid van de Eerste Kamer namens de KVP, zich aan bij het Nationaal Comité Handhaving Rijkseenheid, dat aan tal van tegenstanders van het dekolonisatiebeleid uit verschillende partijen onderdak bood. In januari 1947 richtte Welter samen met M.J.F. Bajetto, een ander katholiek lid van Rijkseenheid, bovendien een apart Voorlopig Katholiek Comité van Actie op. Dit comité eiste in een dezelfde maand verspreidde circulaire van de KVP dat zij zich voor handhaving van de rijkseenheid zou inzetten en zich bovendien volledig zou afwenden van de PvdA. Tenslotte wenste het comité meer inspraak in de partij.

Welters initiatief vond redelijk veel navolging: in het gehele land werden plaatselijke comité's opgericht. Het partijbestuur van de KVP was echter nauwelijks bereid het comité tegemoet te komen en zij veroordeelde het dissidente optreden van Welter cum suis. Aan de vooravond van de verkiezingen voor de Tweede Kamer van 1948 kwam het tot een breuk tussen het comité en de KVP. Welter weigerde de Indische paragraaf van het KVP-verkiezingsprogramma te onderschrijven en werd bijgevolg door het partijbestuur van de kandidatenlijst afgevoerd. Op 8 mei 1948 besloot het Voorlopig Katholiek Comité van Actie vervolgens met een eigen lijst deel te nemen aan de Tweede-Kamerverkiezingen. De Lijst Welter, zoals de officiële naam luidde, trok in haar campagne ten strijde tegen het dekolonisatiebeleid én tegen de door de rooms-rode coalitie gevoerde sociaal-economische politiek. Het leverde de partij 62.376 stemmen op (1.26%). Niet zoveel als was verwacht, maar wel genoeg voor een zetel. Behalve in Den Haag, waar een grote Indische gemeenschap woonde, had de Lijst Welter redelijk wat aanhang onder middenstanders en werkgevers, met name in Noord-Brabant en Limburg.

De kloof met de KVP was inmiddels zodanig vergroot dat het Voorlopig Katholiek Comité zich in de maanden na de verkiezingen toelegde op de uitbouw van de partijorganisatie. Op 11 december 1948 werd de KNP officieel opgericht. Welter werd tot algemeen voorzitter benoemd, terwijl Bajetto het voorzitterschap van het dagelijks bestuur op zich nam. Voorts verscheen onder redactie van J.L.A. Zwarts het onregelmatig verschijnende partijblad *Onze Actie*. Tevens verschenen statuten, een huishoudelijk reglement en een partijprogramma. Dit partijprogramma was uiterst summier: de KNP pleitte hierin voornamelijk voor bescherming van de middenstand en het particulier initiatief en voor behoud van de band met Nederlands-Indië. Het optreden van Welter als fractievoorzitter in de Tweede Kamer maakte meer indruk. Met erudiete, vaak humoristische toespraken legde hij de rooms-rode coalitie het vuur na aan de schenen. Aanvankelijk richtte Welter zijn aandacht vooral op het dekolonisatiebeleid van de regering dat volgens hem met geheimzinnigheid werd omringd. 'Over zuurkool krijgen we uitvoerige inlichtingen (...) maar over de ondergang van het Koninkrijk onder het Kabinet-Drees horen we geen woord', zo luidde Welters kritiek bij de Algemene Beschouwingen van 1949.

Ook na de soevereiniteitsoverdracht bleef Welter zich inzetten voor de koloniën, maar het zwaartepunt verschoof nu naar kritiek op het 'dirigistische' sociaal-economische beleid van de regering. De KVP was zijns inziens besmet geraakt door het socialistische virus van de geleide economie. Welter pleitte voor herstel van de oude christelijke coalitie tussen CHU, ARP en KVP. De samenwerking met de PvdA had binnen de KVP zelf eveneens voor verdeeldheid gezorgd. Conservatieve KVP'ers (onder meer M.P.L. Steenberghe en F.J.F.M. Duynstee) kwamen recht tegenover vertegenwoordigers van de katholieke arbeidersbeweging te staan. De interne conflicten overschaduwden de KVP-campagne voor de verkiezingen voor de Tweede Kamer in 1952.

Uiteraard trachtte de KNP garen te spinnen bij de ontstane onlustgevoelens aan de rechterzijde van de KVP. In 1950, bij verkiezingen voor de Provinciale Staten, slaagde de KNP hier nog nauwelijks in: de partij kwam niet verder dan zetels in Zuid-Holland en Noord-Brabant. In 1952 echter

verhoogde de Welterpartij na een sterk antisocialistische verkiezingscampagne haar stemmental tot 144.517 (2.71%). Wederom scoorde de partij hoog in de kieskringen Limburg en Noord-Brabant. Vooral in overwegend katholieke steden als Nijmegen, Maastricht en Tilburg was de partij succesvol. Tegelijk wist Welter door zijn optreden ook enkele conservatieve, niet-katholieke kiezers aan zich te binden. Het leverde de partij een tweede zetel op, die werd ingenomen door de Leidse hoogleraar Lemaire.

Een jaar later nam de KNP eveneens deel aan lokale verkiezingen, onder het motto: 'Tegen het socialisme slechts één daad, de KNP in de gemeenteraad.' Het resultaat was lichtelijk teleurstellend: de partij behaalde weliswaar 18 zetels (onder meer in Den Haag, Nijmegen en Maastricht), maar de percentages die de KNP in de verschillende plaatsen behaalde, lieten in vergelijking met 1952 een lichte teruggang zien. Ook de verkiezingen voor de Provinciale Staten in 1954 lieten voor wat de KNP betreft een dalende lijn zien.

Het elan leek na het succes van 1952 langzaam te zijn verdwenen uit de KNP: de partij was er niet in geslaagd voldoende leden en middelen te werven om uit te groeien tot een volwaardige partijorganisatie die meer was dan een veredelde Lijst Welter. Bovendien verdween met de soevereiniteitsoverdracht in 1950 en meer nog met de lichte verrechtsing van de KVP na 1952 de bestaansgrond van de KNP grotendeels. Al in 1953 werd binnen de KNP voorzichtig gespeculeerd over een terugkeer naar de moederpartij. De KVP op zijn beurt had, na de voor haar zeer teleurstellende verkiezingsuitslag in 1952, de katholieke eenheid wederom bovenaan de agenda geplaatst. De toenadering tussen beide partijen zou bespoedigd worden door een oproep tot eenheid van kardinaal De Jong in mei 1953 en het bisschoppelijke mandement een jaar later. Op 7 januari 1954 zaten vertegenwoordigers van de KNP voor de eerste maal rond de tafel met de KVP en met de Katholieke Werkgemeenschap (KWG) binnen de PvdA. De eenheidsbesprekingen namen ruim een jaar in beslag. Wat de KWG betreft bleef succes uit: in mei 1955 stapten de katholieke PvdA'ers uit het overleg.

De besprekingen tussen KVP en KNP verliepen voorspoediger. De KNP was bereid de politieke leiding van de katholieke fractieleider C.P.M. Romme te accepteren en kreeg in ruil daarvoor twee prominente plaatsen op de kandidatenlijst van de KVP. Op 23 september 1955 brachten de beide partijen een gezamenlijk communiqué uit, waarin zij de hereniging bekendmaakten. Een maand later, op 29 oktober 1955, hield de KNP haar laatste partijvergadering. Met 22 stemmen voor en 3 tegen werd besloten de KNP op te heffen. De terugkeer naar de KVP was voor een kleine groep KNP'ers rondom R.C.A.F.J. van Lissa Nessel, gemeenteraadslid in Den Haag en lid van het partijbestuur, onacceptabel. In een op 16 december 1955 verspreide circulaire liet een Comité van Actie ex-KNP weten zelfstandig door te gaan. De partij zou als **Nationale Unie** zonder veel succes deelnemen aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 1956.

Binnen de KVP zouden slechts weinig teruggekeerde KNP'ers een rol van betekenis spelen. Behalve Welter was A.E.M. Duynstee het enige voormalige KNP-lid dat namens de KVP in de Tweede Kamer zou belanden.